

EKSPERCI O PRZYSZŁOŚCI OCHRONY DZIEDZICTWA ARCHEOLOGICZNEGO PODCZAS KONFERENCJI PKN ICOMOS

Posted on 19 maja 2026

Jak dziś skutecznie chronić dziedzictwo archeologiczne? Z jakimi zagrożeniami mierzą się stanowiska archeologiczne i jak pogodzić ich ochronę z rozwojem współczesnej infrastruktury? O tych wyzwaniach dyskutowali eksperci, naukowcy i konserwatorzy podczas konferencji naukowej PKN ICOMOS „Ochrona dziedzictwa archeologicznego: teoria i praktyka - problemy i wyzwania”, która odbyła się w dniach 18 -19 maja 2026 roku w Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie.

Wydarzenie zostało zorganizowane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Narodowy Instytut Dziedzictwa, Polski Komitet Narodowy ICOMOS oraz Muzeum Łazienki Królewskie. Konferencja zgromadziła przedstawicieli środowiska archeologicznego, konserwatorskiego, muzealniczego oraz instytucji zajmujących się ochroną dziedzictwa kulturowego z całej Polski. Wydarzenie otworzyła **dyrektorka Muzeum Łazienki Królewskie dr Marianna Otmianowska** oraz **prezes PKN ICOMOS prof. Bogusław Szmygin**.

Dyrektor Muzeum Łazienki Królewskie
dr Marianna Otmianowska, fot. Maciej Mitrega/NID

Prezes PKN ICOMOS
prof. Bogusław Szmygin, fot. Maciej Mitręga/NID

W konferencji uczestniczył zastępca dyrektorki Narodowego Instytutu Dziedzictwa Karol Czajkowski, podkreślając znaczenie współpracy środowisk eksperckich, instytucji kultury oraz administracji publicznej w wypracowywaniu skutecznych metod ochrony dziedzictwa archeologicznego.

- Musimy pamiętać, że dziedzictwo archeologiczne jest dziś w poważnym kryzysie. (...) rozumiejąc dziedzictwo jako proces, jako ciąg przyczyn i skutków, a nie jako zbiór obiektów podlegających konserwacji, życzę by dyskutować przede wszystkim o powodach tego kryzysu – jakości badań i standardzie ich dokumentacji, o problematyce aktualności danych, o ich pozyskiwaniu, o technologii która wspiera ich agregowanie i analizę, pozwala sprawnie nimi zarządzać, pozwala je sieciować i dystrybuować. Bo aktualna wiedza o obiekcie ochrony, to podstawa jakiegokolwiek sprawczości służb konserwatorskich – mówił Karol Czajkowski.

Istotnym punktem wydarzenia było wręczenie nagród w konkursie im. prof. Jana Zachwatowicza na najlepsze prace dyplomowe z zakresu ochrony i konserwacji zabytków za rok 2025. Nagrody laureatom wręczyła sekretarz stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego, generalna konserwator zabytków Bożena Żelazowska. Konkurs im. prof. Jana Zachwatowicza jest jednym z najważniejszych wyróżnień w dziedzinie ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce. Został ustanowiony w 2000 roku przez Polski Komitet Narodowy ICOMOS, Generalnego Konserwatora Zabytków RP oraz Katarzynę Zachwatowicz-Jasieńską, Krystynę Zachwatowicz-Wajdę i Andrzeja Wajdę w setną rocznicę urodzin prof. Jana Zachwatowicza.

Wręczenie nagród w Konkursie im. Profesora Jana Zachwatowicza 2025, fot. Danuta Matloch/MKiDN

Wręczenie nagród w Konkursie im. Profesora Jana Zachwatowicza 2025, fot. Danuta Matloch/MKiDN

– Tegoroczne zgłoszenia do Konkursu im. Profesora Jana Zachwatowicza pokazały, że ochrona dziedzictwa kulturowego to dla współczesnych architektów i konserwatorów zabytków nie tylko wymóg prawny. Wiele konkursowych propozycji mierzy się z tematyką szczególnych wyzwań, jakimi jest ochrona dziedzictwa technicznego i przemysłowego zabytków położonych w mniejszych miejscowościach i na obszarach wiejskich oraz nowatorskim podejściem do adaptacji takich obiektów na różne cele publiczne i prywatne. Młodzi absolwenci rozumieją, czym jest rola zabytków w zrównoważonym rozwoju. Zwracają uwagę na integrację problemów ochrony dziedzictwa kulturowego i środowiska naturalnego, nie obawiając się wdrażania nowych rozwiązań i wykorzystywania sztucznej inteligencji – **mówiła wiceministra Bożena Żelazowska podczas uroczystości wręczenia nagród**. Nagrodzone prace to przykłady ukazujące konserwację zabytków jako dziedzinę i proces interdyscyplinarny, wymagający szerokiej wiedzy i umiejętności. Gratuluję wszystkim nagrodzonym i wyróżnionym. Niech wręczone dziś nagrody będą początkiem wspaniałej zawodowej przygody, której efektem stanie się przywracanie blasku cennym pamiątkom naszej przeszłości – **dodała**.

Laureatki Konkursu im. Profesora Jana Zachwatowicza 2025, fot. Danuta Matloch/MKiDN

Nagrody za najlepsze prace dyplomowe w zakresie ochrony i konserwacji zabytków otrzymały:

- mgr inż. arch. Weronika Piotrowska za pracę „Między trwaniem a zanikaniem: rozproszony skansen architektury sudeckiej jako forma ochrony dziedzictwa”, obronioną na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej pod kierunkiem dr inż. arch. Wojciecha Januszewskiego;
- mgr inż. arch. Wiktoria Sałaj za pracę „Synergia nowych form i historycznej tkanki: adaptacja zamku w Drzewicy”, obronioną na Wydziale Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska Politechniki Łódzkiej pod kierunkiem prof. dr hab. inż. arch. Bartosza Walczaka;

- mgr Magdalena Szwarz za pracę „Problematyka działań i analiz silnie zdegradowanego malowidła na podłożu drewnianym na przykładzie XVI-wiecznego obrazu z przedstawieniem Wniebowzięcia Matki Boskiej z Muzeum Diecezjalnego w Sandomierzu”, obronioną na Wydziale Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie pod kierunkiem dr hab. Jarosława Adamowicza, prof. ASP.

Jury przyznało także wyróżnienia, które otrzymały cztery absolwentki:

- mgr inż. arch. Katarzyna Kasprzak za pracę „POZA ŚWIAT(Ł)EM. Architektura odosobnienia i uziemienia między ruinami dawnej osady Budniki w Karkonoszach”, obronioną na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej pod kierunkiem dr inż. arch. Elżbiety Komarzyńskiej-Świeściak;
- mgr Aleksandra Leboda za pracę „Projekt aranżacji i ekspozycji ściennych nawarstwień malarskich we wnętrzu tak zwanej Sali Herbowej Zamku Żupnego w Wieliczce”, obronioną na Wydziale Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie pod kierunkiem dr Anny Forczek-Sajdak;
- mgr Zofia Pogoda za pracę „Antyczna mozaika posadzkowa jako obiekt badań konserwatorskich: technologia wykonania, mechanizmy degradacji i strategię konserwacji”, obronioną na Wydziale Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu pod kierunkiem dr Aleksandry Gralińskiej-Grubeckiej;
- mgr inż. arch. Natalia Smyła za pracę „Analizy retabulum ołtarzowego z ok. 1510 roku z bazyliki kolegiackiej pw. Trójcy Przenajświętszej w Krośnie, wyznaczające kierunek możliwych rozwiązań konserwatorskich dla tablicy środkowej ze sceną Ukrzyżowania na tle Jerozolimy”, obronioną na Wydziale Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie pod kierunkiem dr hab. Jarosława Adamowicza, prof. ASP.

Program konferencji został podzielony na cztery sesje tematyczne poświęcone m.in. teoretycznym podstawom ochrony zabytków archeologicznych, metodom konserwatorskim, współczesnym zagrożeniom dla stanowisk archeologicznych oraz przykładom dobrych praktyk w zakresie ochrony i zarządzania dziedzictwem archeologicznym.

Podczas pierwszego dnia konferencji uczestnicy wysłuchali referatów dotyczących aktualnych zagrożeń dla dziedzictwa archeologicznego w Polsce, wpływu konfliktów zbrojnych na zabytki archeologiczne oraz wyzwań związanych z ochroną stanowisk archeologicznych w kontekście zmian społecznych i środowiskowych. Dyskutowano również o ewolucji teorii ochrony zabytków archeologicznych i praktyki konserwatorskiej na przestrzeni XX wieku.

dr Magdalena Żurek,
fot. Maciej Mitreęga/NID

Wioleta Jaskólska,
fot. Maciej Mitreęga/NID

Marek Konopka,
fot. Maciej Mitrega/NID

Mariusz Łesiuk, fot. Maciej Mitrega/NID

Magdalena Skarżyńska,
fot. Maciej Mitrega/NID

fot. Maciej Mitrega/NID

prof. dr hab. Mirosław Zając,
dr hab. prof UW Bartosz Kontny,
fot. Maciej Mitrega/NID

Marek Lemiesz,
fot. Maciej Mitrega/NID

prof. dr hab. Zbigniew Kobyliński,
fot. Maciej Mitrega/NID

Istotnym elementem wydarzenia były także panele dyskusyjne poświęcone nowoczesnym technologiom i metodom wykorzystywanym w ochronie dziedzictwa archeologicznego. Eksperci debatowali m.in. nad aktualnymi zagrożeniami dla stanowisk archeologicznych w różnych środowiskach geologicznych oraz nad koniecznością dostosowywania metod ochrony do współczesnych wyzwań związanych ze zmianami klimatycznymi i rozwojem infrastruktury. W dyskusji udział wziął również ekspert NID Zbigniew Misiuk.

dr Julia Chyla, Agnieszka Maryniuk-Drobysz, Andrzej Gołębniak, Zbigniew Misiuk, Maksym Mackiewicz, fot. Maciej Mitrega/NID

W gronie prelegentów znaleźli się m.in. ekspertka NID Agata Byszewska-Łasińska, która wygłosiła referat dotyczący form ochrony dziedzictwa archeologicznego oraz relacji pomiędzy teorią a praktyką ochrony zabytków, a także ekspert NID Marcin Sabaciński, który przedstawił wystąpienie poświęcone zmianom legislacyjnym w systemie ochrony dziedzictwa archeologicznego.

Agata Byszewska-Lasińska, fot. Maciej Mitrega/NID

Marcin Sabaciński, fot. Maciej Mitreęga/NID

dr Agnieszka Oniszcuk, fot. Maciej Mitręga/NID

Ważnym głosem w dyskusji była również moderacja panelu eksperckiego przez ekspertkę NID dr Agnieszkę Oniszcuk. Panel poświęcony był aktualnym zagrożeniom stanowisk archeologicznych w różnych środowiskach geologicznych i zgromadził specjalistów zajmujących się ochroną dziedzictwa archeologicznego w Polsce.

W trakcie konferencji wielokrotnie podkreślano, że ochrona zabytków archeologicznych wymaga dziś nie tylko odpowiednich rozwiązań konserwatorskich i prawnych, ale także szerokiej współpracy środowisk naukowych, instytucji publicznych, archeologów, konserwatorów oraz lokalnych społeczności. Uczestnicy zwracali uwagę, że stanowiska archeologiczne należą do najbardziej wymagających kategorii zabytków - często są nieczytelne, pozbawione funkcji użytkowych i narażone na postępującą degradację.

Konferencja stała się przestrzenią do wymiany doświadczeń oraz prezentacji dobrych praktyk związanych z ochroną dziedzictwa archeologicznego. Organizatorzy podkreślali, że podobne spotkania są istotnym elementem budowania skutecznych systemów ochrony zabytków oraz rozwijania współpracy pomiędzy instytucjami odpowiedzialnymi za dziedzictwo kulturowe w Polsce.

fot. Maciej Mitrega/NID

fot. Maciej Mitrega/NID

fot. Maciej Mitrega/NID

fot. Maciej Mitrega/NID

fot. Maciej Mitrega/NID